

ВРЕБАЦ

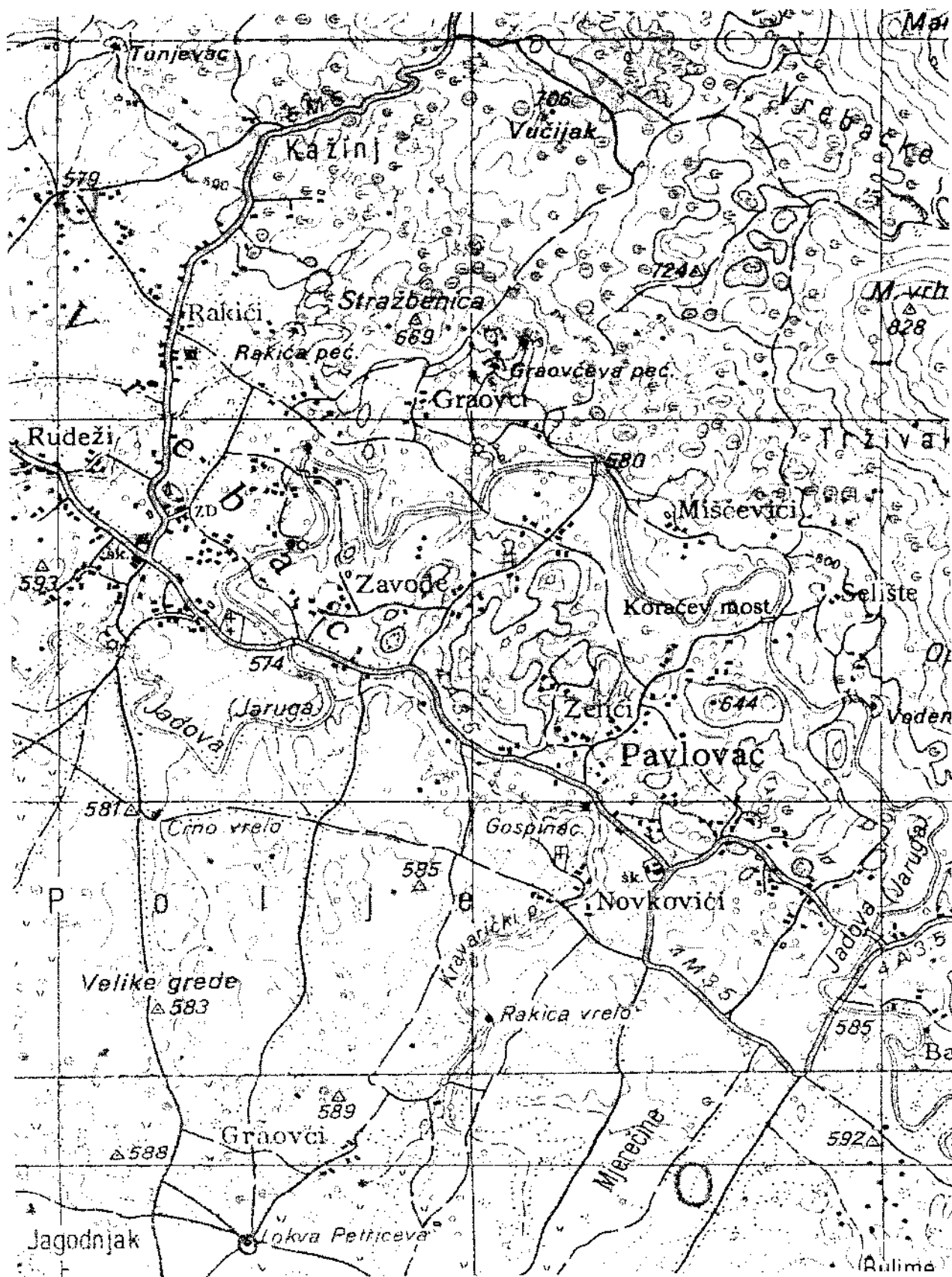
Вребац са Завођем и Павловцем чини једну природну целину, па ћемо синтезом природних и других услова живота људи са тог подручја покушати да прикажемо јединствено под вребачким насељем, у коме ће се Вребац третирати као основно насеље, а Завође и Павловац као засеоци.

Положај

Вребачко насеље заузима простор југоисточног руба Личког поља, а могло би се рећи и дела Медачког поља. Сеоски атар више се простире на планинском подручју, са чије североисточне стране добрим делом захвата обронке Вребачке стазе, а испод села је поље, које прелази у Рудајице и гмајине обрасле црњушином и бујади од чега становници вребачког насеља и околних личких села имају мало користи. Просечна висина атара не прелази 600 метара. Вребац је од општинског средишта Госпића удаљен 13 km и са њим је повезан асфалтном цестом. Такође је повезан са Могорићем и Метком и преко Стазе са Подлапачом и даље Крбавским пољем.

Сва три насеља леже испод Личког средогорја — панинског масива који заузима средишњи део личке висоравни. Централни део Средогорја припада Вребачкој стази, на којој се уздижу врхови Палеж (1239 m), Велика и Мала лисина (1215 и 1143), Љутик (1091) и Риђан (1006 m), затим више врхова испод 1000 метара висине.

ВРЕБАИ

Клима

Климатске прилике испод Вребачке стазе у основи не одступају од општих карактеристика личке климе, која се одликује дугим и хладним зимама, а кратким, топлим и сушним летима. Познато је да велике снежне падавине, као важан климатски елемент, чине Лику једном од најхладнијих предела у земљи.

Пошто су Вребац и његови засеоци лоцирани на северној, сунчаној страни Личког поља, на том простору манифестују се нешто веће летње суше. Оне умањују влажност, па је клима нешто топлија од оне која влада на подвелебитској страни поља. И сам положај вребачких села, из разлога што су више окренута југу и заклоњена од хладних ваздушних маса са севера, посебно буре, доприноси да су она релативно топлија од села која су лоцирана у пољу. То утиче да села испод Стазе имају нешто ранији почетак вегетације.

Дуготрајне и хладне зиме налажу житељима вребачког подручја да се адекватно облаче и припремају довољне количине огревног дрвета, које је једини енергетски извор за загревање домова. Оштра зима је, поред других одевних предмета овог планинског краја, наметнула и употребу личких кожуна који су се показали врло ефикасним у заштити тела у време најјачих мразева.

Земљиште

Непосредно изнад Врепца, Завођа и Павловца уздижу се Туњевачка главица, Вршчић, Зјелазов, Вучијак, Стражбеница, Мали и Велики вршчићи, Павловачка коса, Тривунски врх и Опаљеница.

Зависно од конфигурације земљишта, између појединих висова образовале су се равничарске површине различитих облика. Оне су углавном настале у време када су Турци господарили Ликом, јер се тада у великој мери секла и крчила шума ради припремања земљишта за оранице, кошанице и пашњаке. Много шуме је посечено и око турских градина да би се осигурала прегледност терена и тиме појачала безбедност посада. Међу равничарским површинама већег значаја имају Велика и Мала лисина, Ђерамуша, Тавани, Томашка греда, Граовчеве ливаде, Магарице и Међугорје. Мештани су од давнина ове делове планине користили за напасање стоке, а прикладније површине за сејање јечма, пира,

зоби и других култура. Те површине нису катастарски уређене, али се знају њихови власници који су их обележавали на својствене начине и тако стицали право својине.

Део Стазе између сеоских кућа и виших делова познат је под Рудинама. То је оголели простор, испресецан вододеринама и сличним удубљењима. Већи део тих рудина покривен је ниским и закржљалим растињем.

Изнад овог појаса, на североистоку од насеља, протеже се Павловачка коса, а изнад ње, у правцу севера, Вребачка стаза која заузима централни део Личког средогорја. Вегетација на просторима Стазе нешто је богатија, а ако се изузму Черамуша, Љутик, Томашеве ливаде и Међугорје, шумски комплекс је скроман, тако да Врепчани немају на претек техничког дрвета за свакодневне потребе. Разлог је у томе што је шума интензивно експлоатисана и неплански сечена, па су многи предели просто оголели. Иначе, на деловима Стазе у коју залазе Врепчани на првом месту је заступљена буква, онда храст, јасен, јавор, граб и клен. Осим техничког дрвета у вребачком атару расте леска, трешња, брекиња, дрен и друго плодносно растиње. Леска није култивисана, већ је има на сваком месту. Лешници су ситни, али их народ са задовољством бере и оставља за пригодне прилике, као на пример за Божић када коликању посвећује добар део времена. Четинара нема у близини насеља јер та врста дрвећа тражи већу висину, погодније тло и климу.

Сеоско подручје је већим делом равно и понегде валовито, са мањим узвишењима, вршељцима. Вребац је више у равници, док су засеоци Завође и Павловац расути око и између мањих узвишења и хумова.

Хидрографске особености

Тле испод Вребачке стазе, за разлику од подвелебитског, оскудно је водом. Узрок лежи у карбонској подлози која је карактеристична за ову област и она онемогућава задржавање воде. Зато Јадова, иако богата водом, не успева да је задржи, већ је губи настављајући даљи ток подземљем. Пресушују и сви периодични токови и највећи део извора. Карактеристично је што вода отиче испод површинског тока Јадове крашким подземљем ка кориту Лике. Тако се ствара безводица која задаје велике муке људима, а посебно у време великих суша. Решавању проблема са водом прибе-

гава се на разне начине: људи је довозе у бачвама и кацама из удаљених крајева; неки се опскрбљују из штерни које су или личне или су саграђене уз путеве недалеко од засеока. Пред II светски рат у Врепцу је било 20 штерни на 1899 становника. У новије време граде се водоводи, којим путем се вода доводи из подземних извора удаљених и до десетак километара од вребачких насеља, тако да штерне са акумулираном кишницом све више губе на значају. Још у време досељавања на вребачко подручје људи су ради воде копали бунаре и локве. И бунари су пресушивали, а локве су више служиле за напајање стоке и заливање повртарских култура.

Јадова је понос становништва које око ње живи. Ова река извире једним краком из Мутилићких бара, а другим испод Троуре. У Плочи се спушта у Личко поље, одакле наставља да тече у правцу северозапада. У вребачки атар Јадова долази од Могорића и улази у Павловац који чини границу између ова два личка села. У Павловцу тече испод Павловачког моста, који је изграђен пре седамдесетак година. Затим наставља ток испод Павловачке косе, где са десне стране прима воду из Граовчеве пећине. То је снажан извор из кога избија вода која се вероватно подземним шупљинама пробија из предела Крбавског поља. Испред саме пећине, на простору од стотинак метара, налази се десетак врела међу којима су најснажнији Ступа и Штрмац. На том месту Врепчани ваљају кићене биљце и сукно. Отприлике на средини овог тока, који износи око 700 метара, налази се воденица са пет каменова.

Недалеко од Граовчеве пећине налази се Ракића пећина. И из ње извире вода која се слива у Јадову. Извор је много слабији од оног из Граовчеве пећине. Оба извора, односно пећине, налазе се испод Стражбенице, некадашњег јаподског станишта. И испод Туњевачке главице извире поток Туњевац, који се такође слива у Јадову.

У вребачком атару има још неколико мањих извора чији капацитет зависи од водостаја Јадове. На подручју Павловца познати су извори Госпиновац, Водене пећине, Припужновац, Шивиновац, а идући према Врепцу наићи ће се на Радиовац, Капетановац, Чатрњу, Ђаковац, Оцинац и Периновац.

У стара времена људи су воду са извора доносили у разним судовима, од којих је најпознатија била вучија. Она се најчешће правила од трешњева дрвета. Одозго је имала један отвор, кроз који се сипала вода, а други, из кога се изливала, са стране. Запремину је имала око 30 литара и носила се на рамену, а кад је извор био далеко од куће, пртила се на леђа. Иако је вучија неста-

ла из употребе, понека се још може видети у забаченим заселцима, где до воде нема колског пута.

Јадова у Павловцу савија на север, пролази кроз Завође и код Врепца скреће на југ, па опет на запад на свом путу према реци Лици, у коју се улива код села Кулице.

Сеоски амбијент

Вребачке куће су усамљене или често груписане уз вршељке који су разбацани по целом простору, а удаљеност између њих зависи од природе земљишта. Куће су приземне, око којих су релативно пространа дворишта у којима се могу наћи штале, сенаре, обори и други сеоски објекти. Уз куће су брижљиво обрађене баште и воћњаци у којима предњачи шљива.

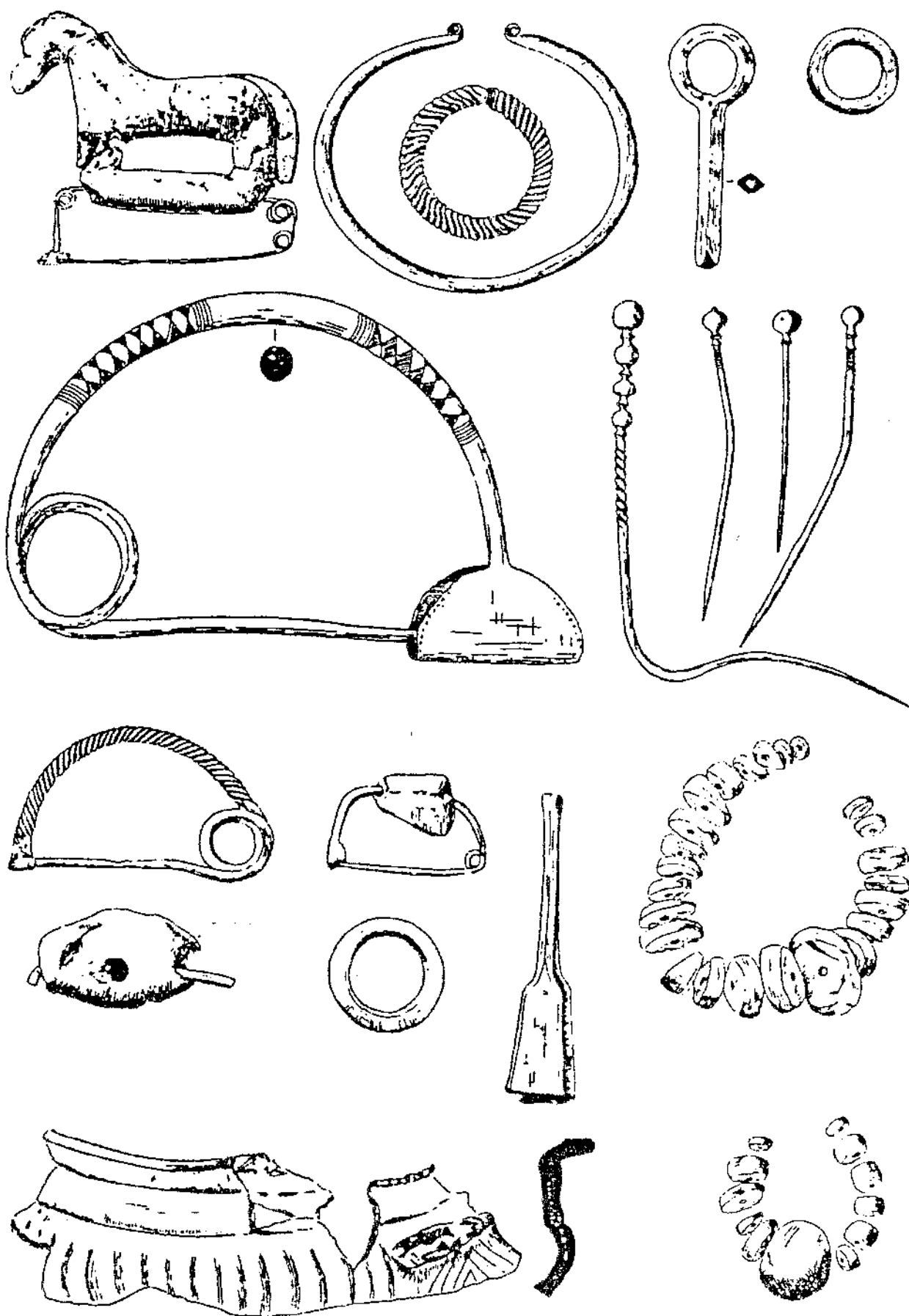
Некада се кућама могло прилазити са свих страна, а данас су оне већином ограђене. По врсти и квалитету оградe цени се домаћин куће, не само у Врепцу већ и по осталим личким селима. Ограде се подижу и уз путеве како би осигурале усеве, воћњаке и баште од упада стоке.

Старе вребачке куће биле су брвнаре, комбиноване са каменом. У већини су биле покривене сламом, а ређе шимлом. У историји за дневни боравак стајало је огњиште, изнад кога су висиле вериге. Тај простор био је отворен све до крова, а дим излази кроз отвор звани „баца”. Пречка која је на том делу повезивала рогове куће звала се панта. О њу се вешало и сушило месо, а димило се димом који је долазио са огњишта. Спаваће собе куће имале су плафоне направљене од шипиљених дасака, онако како се данас праве бродски подови за викендице.

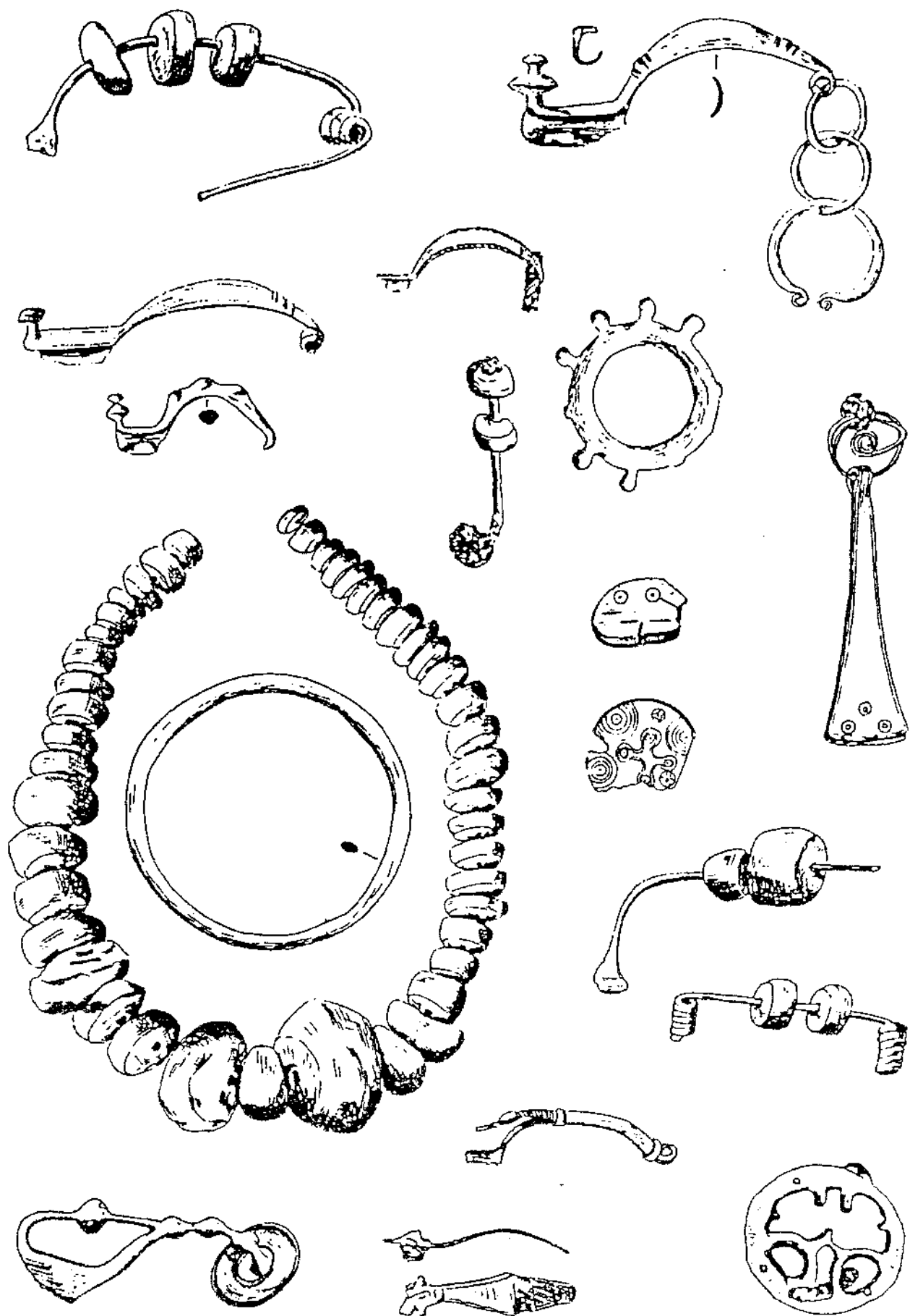
Засеоци и куће по њима повезани су путевима које су већином правили мештани. Они су уски и прекривени туцаником, па су за то непријатни за савремене аутомобиле.

Трагови живота на вребачком подручју

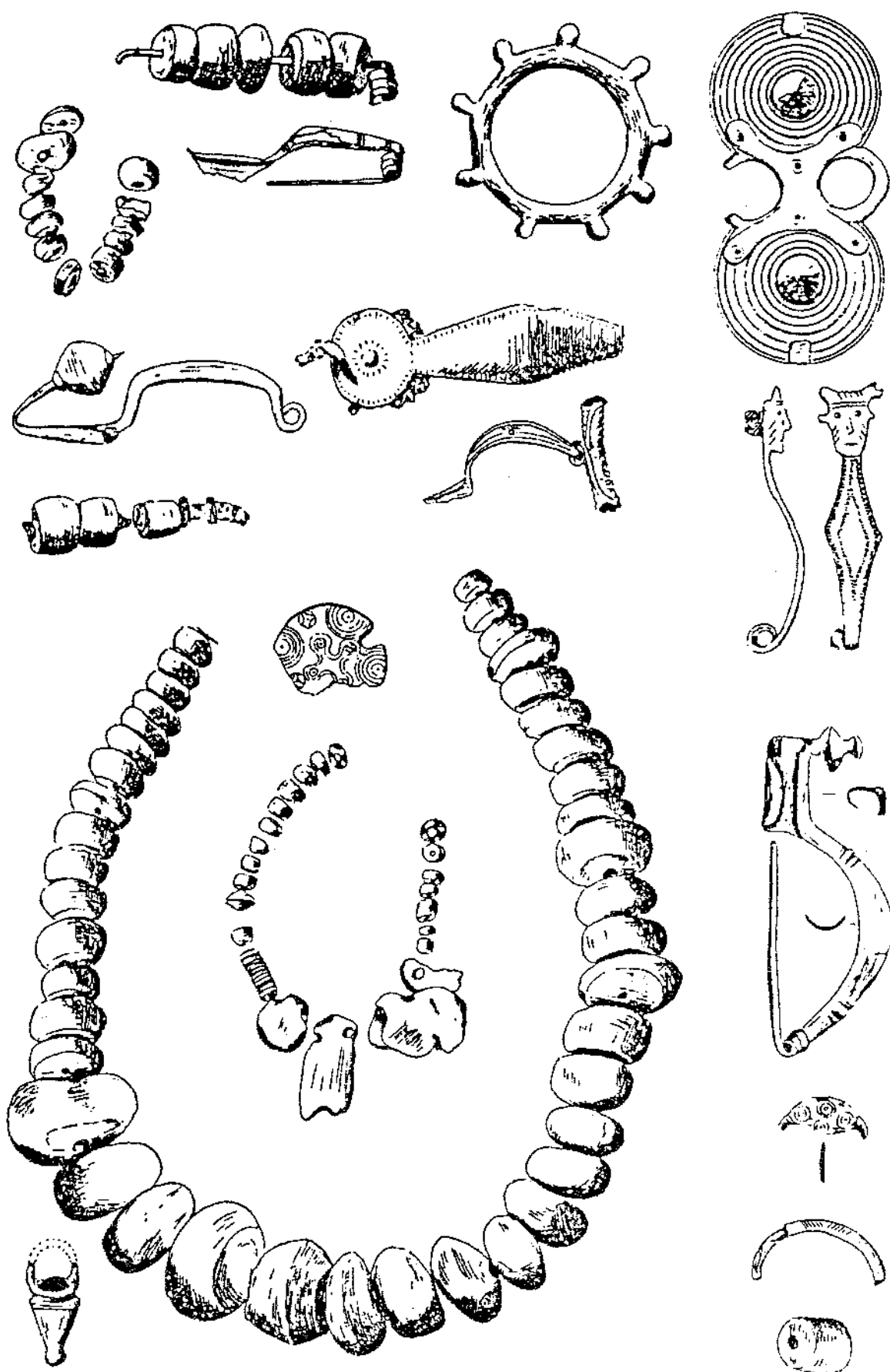
Према досадашњим истраживањима могло се закључити да је живот на простору данашњег Врепца текао од давнина. Најстарији народ о коме се зна да је живео на подручју Лике и Врепца били су Илири, односно њихово племе Јаподи. Једно од најпознатијих њихових насеља била је Стражбеница, брдо које се уздиже из-

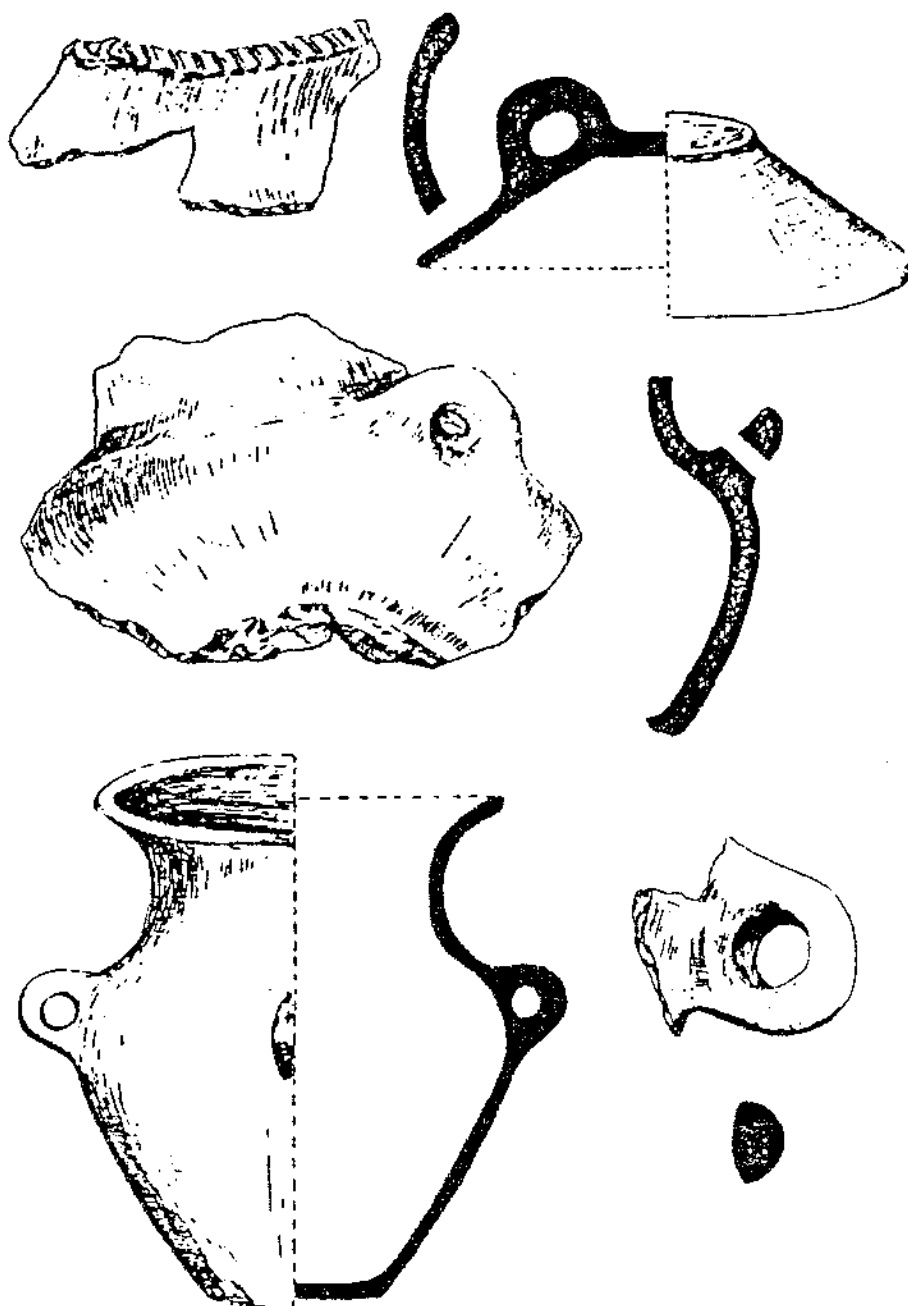
Археолошки налази из тумула на Орловом камену — Стражбеница

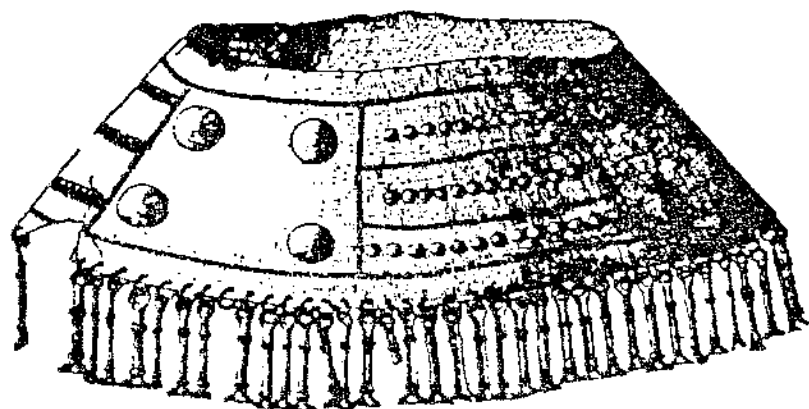
Накит и други предмети ископани у некрополи на Великој њиви, Батре

Накит и други предмети из некрополе на Великој њиви, ван жарних гробова, Батре

Керамичко посуђе са Орловог камена — Стражбеница

Оглавље јаподске капе

над Врепча. Није се могло установити када су се ту настанили, али се претпоставља да су своја насеља у Лици градили од 1000. до 300. године пре Христа, тј. до римских освајања те територије. Насеље на Стражбеници било је подигнуто на осам степенстих тераса, чији су трагови и данас видљиви. На подножју Стражбенице откривено је гробље у које су своје умрле сахрањивали инхумацијом и кремирањем. Пепео су похрањивали у урне (жаре) са накитом и другим омиљеним предметима покојника. Јаподи су урне израђивали од керамике са покопцима и од тањег камена, па су их закопавали и изнад њих стављали већи слој земље и камена. На Лечишту и Орловом камену, уз саму Стражбеницу, откривене су јаподске гробнице — тумулуси, у којима је било сахрањено више људи. Осим остатака људских костура у тим тумулусима су нађени разни украсни предмети израђени од бакра, стакла, ћилиба-ра и керамике, што се може видети из прилога на коме је дат део тих предмета. Предмети из та два локалитета дају донекле јасну слику о животу Јапода на подручју Врепча.

Не само на Стражбеници, јаподске некрополе нађене су и западно од ње, у реону Јовића брда и на јужним падинама Градића. Ту су Врепчани, одвозећи земљу и камен са неколико насипа (тумулуса), наишли на остатке људских костура и бронзаног накита. Пошто су се јаподске некрополе обично налазиле уз насеља, могло би се закључити да су имали своје домове и на Градићима, па чак и на Туњевачкој главици.

Римски период

И за време римске владавине у Врепцу је постојало једно од већих насеља. Римљани су му дали име Ancus, као што су након овладавања тим простором давали имена и осталим значајнијим насељима у Лици. Али за разлику од јаподског периода, у Врепцу је нађено мало предмета из римског доба владавине. Оно што је нађено односи се на фрагменте камених урни. Тако је један део римске урне (камен са натписом) био уграђен у темеље куће Милоша Милекића, а поклопац друге камене урне нађен испод Стражбенице у огради Боже Богдановића. На поменутом месту откривена је и једна надгробна плоча. Припадала је неком Паулу Приксу, а натпис на њој посвећен је њему и његовој жени. Стари људи се сећају да је била узидана с леве стране црквених врата и мисле да је зазидана приликом рестаурације цркве 1867. године.

Вребац у дотурско доба

У дотурском добу нема о Врепцу сачуваних писмених података, али се на основу неких истраживања дошло до закључка да се на простору данашњег Павловца налазило насеље под именом Сливник. Њега је и Меркатор унео у своју карту. Ово насеље се спомиње у XIV веку, а у XVI се наводе имена племенитих људи који су у њему живели, па би се могло закључити да се радило о већем људском насељу. У Сливнику је била саграђена тврђава. Њени остаци и данас се виде на брдашцу Шупљари, у окуци Јадове. Изгледа да је то била пространа и јака тврђава, са пречником од 14 метара. Њу је описао сењски бискуп Главинић 1696. године када је обилазио Лику.

У близини Шупљаре налазе се рушевине Спајић-града. Данас се то место зове Кулина. На њој се налазе рушевине цркве Светог Николе. Уз њу су откривени људски костури, што указује на постојање некрополе, па се мисли да је центар Сливника могао бити баш на том месту.

Ситуација и развој Врепца

Вребац се сматра средишњим местом вребачког подручја. Кроз његову историју ту су поникли значајни објекти који су одређивали основу живота његовим житељима. Међутим, нема поузданих података како је то насеље добило садашње име. Према предању, настало је за време турске владавине. Као што знамо, Турци су након заузимања Лике 1527. године у утврђења уводили своје посаде. Тако је било и са кулом на Стражбеници. Али, пошто се бег Алага Вребо није осећао довољно сигурним, саградио је ново утврђење на узвишици Градини. Уз њега је ископао бунар и на Јадови саградио воденицу. Око тврђаве се развило насеље које је народ назвао по бегу Вребац, а воденицу Алагинац. Колико је ово предање поуздано не зна се, али се зна да се Вребац почео спомињати за време турске владавине. Да је Вребац постојао као веће насеље потврђује и попис турских утврђења из 1577. године, у коме се каже: „Уз поток Јадову, источно од Барлета налази се утврђење Вребац” и то је први писани извор у коме се ово насеље тим именом спомиње.

Вребачко насеље лежи на претежно равничарском терену који се постепено уздиже према Рудинама и побрђу Вребачке стазе.

На вишим пределима, уз обронке саме планине, своје домове подигли су Мандарићи, Ракићи, Милекићи, Крајиновићи, Ћувачићи, Бобићи и Граовци. Крајиновићи и Ћувачићи су се зауставили испод саме Стражбенице, станишта древних Јапода. На средини села, на узвишици, стоји Градина (595), а око ње су настањени Мандарићи, Наранчићи, Новаковићи и Драгосавци. Источно од Градине у правцу Јадове живе Богдановићи, Божићи и Кокоти.

Донекле раван простор југозападно од Градине зове се Вртлић. Ту су своје спортске активности упражњавале соколске чете, делила се пошта, обавештаван народ о обавезном кулуку, почетку ловне сезоне и ловостаја, забрани паше на сеоским утринама; уговарали су се радници за разне пољске послове и др. Врепчани су то звали „Популацијама” и на њих су долазили само мушкарци.

Источно од школске зграде, која се налази у центру Врепца, стоје засеоци Драгосаваца, Сунајка и Поповића. Ту је и сеоско гробље звано Челемије. Простор јужно од Јадове заузеле су куће Узелаца и Бабића, а западније од њих је вршељак звани Влашко брдо, где се могу наћи куће Грубића, Црнокрака и Угарака.

На путу ка Барлетама сретће нас засеоци у којима живе Мандићи, Наранчићи, Сунајци и Цетине, а идући левом обалом потока Туњевац лежи засеок Висоте у коме живи неколико породица Драгосаваца и Мандарића.

Нешто источније од Градине налази се Културно-просветни дом Врепца. Сељани су га саградили 1935. године уз помоћ Исе Богдановића, који је тада био посланик у парламенту Краљевине Југославије. Дом представља једини центар за окупљање народа читавог краја. Имао је свој оркестар кога је водио син попа Ђуре, Десимир Витас. Кроз дом је деловала и вребачка Соколска чета која је освајала значајне трофеје на спортским такмичењима. У домским просторијама девојке су училе кројење и шивење, затим уметничко везење и др. Код Врепца се налази пећина „Пчелина”. Дуга је 270 m и има импресиван улаз и веома интересантне подземне дворане.

Вребачка црква

Ово здање стајало је при врху Градине. Најпре је на том месту била направљена дрвена црквица, вероватно на месту где је раније била турска џамија. Пошто црквица није могла да задово-

љи потребе нараслог становништва, 1791. године састали су се вребачки прваци: фелдвебел Јосиф Поповић, каплари Сава Драгосавац и Тадија Кокот, кнез Никола Крајновић, Сава и Атанасије Богдановић и други и одлучили да се сазида црква одговарајуће величине. Тридесет два вребачка домаћинства дала су прилог за ливење звона. Међу њима су били: Петар и Станиша Кричковић, Петар Сарач, Дмитар и Радета Новковић, Марко Граховац, Винка Атанасије и Милојко Поповић, Тодор Велики Крајновић, Стојан Божић, Тадија Кокот, Радета Зороја, Која Мандарић, Јован Доброта, Јован Вуковић, Јовица Граховац, Захарије Узелац, Манда Кокотова, Дамјан, Данило и Стана Богдановић и Сава Драгосавац.

Нова црква завршена је 1867. године и саграђена у готском стилу. Посвећена је Покрову Велике Богородице. Иконе је сликао Јаков Шашел 1889. године. Међу значајнијим књигама у цркви је била похрањена *Србуља* из 1694. године. Црквена општина установљена је 1850. године, 17 година пре изградње цркве.

У новосаграђеној цркви смењивало се од 1867. до 1941. године више свештеника, а према крајишком попису из 1712. године види се да је на челу парохије био свештеник Јово Поповић. После њега ту дужност су обављали:

1756—1758. године	Теодосије Мусулин
1758—1797.	Сава Богдановић
1797—1832.	Атанасије Богдановић
1832—1839.	Георгије Богдановић
1840—1845.	Јосиф Вукелић
1845—1864.	Коста Поповић
1864—1877.	Лука Богдановић
(К. адм. 1877)	Тодор Трбојевић
(К. адм. 1878)	Јово Трбојевић
1879—1886.	Манојло Дошен
1886—1905.	Атанасије Оклобција
1905—1906.	Јован Крајновић
1906—1910.	Никола Шакић
1910—1941.	Ђуро Витас

Као што су у Почитељу многи православни свештеници поникли из чувене породице Дошеновића, односно Дошена, они у Врепцу поникоше из породице Богдановића.

Ова чувена свештеничка породица води порекло од Илије Богдановића. Нажалост, нема података када је Илија рођен, али се зна да је његово име записано у крајишком попису Врепца из 1712. са подацима да су му крајишке власти доделиле 10 парцела земље, површине од 277 ланаца, да су тада у његовом домаћинству живела 4 граничара са још 19-оро остале чељади, што сведочи да је Илијина породична задруга имала 23 члана.

Илијина прва жена није имала породе. Због тога је била јако несрећна и у вапају за породицом умре. После њене смрти Илија није ни помишљао о поновној женидби али га пријатељи наговоре, па се одлучи на тај корак. Судбина га нанесе на удовицу Ђурђију из Сврачкова Села, рођену сестру темишварског владике Николе Димитријевића. Ђурђија му донесе на свет три сина и две кћери. Једна кћер се удала у Вребац у кућу Кокотову, а друга у Ацкетину у Медак. Најстаријем сину родитељи дадоше име Саво, другом Драгић, а о имену најмлађег нема података.

Саво је рођен 17. маја 1733. године и пролазећи кроз бројна искушења успео је да се уздигне до вребачког пароха и протопрезвитера личког. Животни пут свештеника Саве и његових потомака описао је његов пра-праунук Јован Богдановић у родословљу, састављеном по казивању његовог оца пароха Луке Богдановића из 1866. године.

Према овом казивању:

„После смрти Савиног оца Илије, Ђурђија оставши удова, опет се преуда у кућу Мандића. Из куће Мандића долазила је сваке недеље и празника своје сироте обићи, опрати, ишчешљати и преобући. Један од ових трију синова вавјек би матер — кад би му дошла — дочекао камењем и одпурлио би је опет камењем кући (ваљда му је било жао што му се матер преудала). Матер би га за то злостављање вавјек клела „да врат уломио”. И дабومه, једном се случајно попне на крушку, падне и уломи врат.

У то вријеме пише јој брат владика из Темишвара и пошаље јој једног калуђера с тијем: да ако има које мушко дијете да му га оправи, да ће га школати и срећним учинити. И она му по том калуђеру оправи старијег сина Саву. Калуђер одведе Саву и путујући дође у Банију у неко село у кућу Живковића на конак. Ови примише калуђера гостољубиво, припреме лијеп конак и вечерају, а мали Саво оста код ватре врх главања сједећи и гријући се, нитко на њ и не обазирјући се. Најпосле упитају укућани: „Оче калуђере! Одакле ти ово дијете и куш шњиме?” Он им одговори: „То је сироче озго из Лике од Богдановића, водим га владики теми-

шварском ујаку му, даће га школати, ово дијете је од рођене сестре владине.”

Укућани се сви задиве и зачуде, како Богдановића??? и рекоше: „То је наше дијете и наша крв”. Калуђер се зачуди, а они му све приповједе како је било петоро браће: Богдан, Живко, Драгојло, Михајло (петом брату заборавио папа име), који су из турске Босне и Ерцеговине иселили и овуд се разишли. Богдан дође у Лику и од њега се прозову Богдановићи, од Живка Живковићи, а од Драгојла Драгојловићи, а од Михајла Михајловићи; то је дакле наше дијете и брже-боље уведу кукавно сироче у собу и преобуку га свега изновице и његујући га сву дугу ноћ. Сјутрадан крене калуђер на пут, а ови Живковићи никако не дају дјете од себе; „ово је наше дијете, ми га не дамо и ми га имамо шчим школати”. Калуђер дјете једва отме на велику жалост свих укућана и отпутује и тако с дјететом сретно стигне у Темишвар. Ујак владика даде га одмах на школе, а кашње и у гимназију.

Кад је већ Саво порастао и повелики био, једном га упита ујак владика: „Кога си се највише зажелио у кући?” А он ће: „Највише сам се зажелио брата Драгића, сјећам се кад смо скупа прашину по цести прљали”. На ову жељу и изјаву владика одмах оправи калуђера у Вребац сестри, да му оправи и друго дијете Драгића. Калуђер оде опет у Лику и доведе Драгића, кога ујак одма даде у школе.

Умре и владика Димитријевић, тј. ове двојице ујак, и оставивши неку своту новца за њихово даље школовање и док год усхтију, да уче и да се школују.

Једном случи се у гимназији, да се учитељ жестоко наљути на Саву и поче га грдити и псовати, а овај Саво, не имајући шчим, него сазује чизму с ноге и ш њом дерне учитеља у главу, ударац је био тако силан, да му је један зуб полетео из главе. Саво бојећи се да ће страшну казну за тај ударац имати и поднијети, дежентира чак у Русију и тамо се ангажира у кавалере и у том проведе више година. Ту му се опет не свиди даље остати, него науми опет се натраг повратити у свој завичај, што и учини.

Враћајући се у свој завичај сврати се у Темишвар и то кријући, јер није имао пашуша, прође покрај архијерејске резиденције као своје бивше куће, пролазећи туда опази га с прозора Данило Јакшић његов саученик, а већ сада потврђен за епископа горњокарловачког. Зовне га с прозора: „Савели Димитријевић!” Овако су га звали по имену а по презимену ујакову. Он мислећи да га неко зове да ће га за пашуш питати и не хтје се одазвати, а Јак-

шић опет: „Савели Димитријевићу стани!” Овај стане и оде горе у резиденцију. Ту се ижљубе и спознаду као бивши саученици. Упита га Јакшић одакле и камо иде? Овај му све редомице искаже што се ш њим збило. Јакшић му рече: „Иди кући, ето и мене наскоро горе вама, за владику, па ћу те учинити срећним...”

Раставши се Саво са Јакшићем оде у Лику у своје рођено мјесто, село Вребац на конак у кућу кнеза Наранчића. Дошав у кућу, замоли истог кнеза би ли код њега могао преноћити, на шта му кнез рече: драге воље, укућани почну за њега вечеру приправљати, а међутим Саво замоли кнеза би ли му могао наћи и дати мјеста да се спушти и одмори до вечере. Кнез га одведе у собу и даде му кревет да легне да се одмори.

Спавајући и почивајући у соби, укућани се стану код ватре разговарати и домишљати: Боже мој, ко би овај путник могао бити? Би ли он могао бити један од синова нашег покојног кума Илије Богдановића, што но је отишао у свијет, те ишао по свијету, па опет се ево повратио у своју жалосну очевину.

Саво чувши у соби ће се они о њему разговарају и нагађају, тко би могао бити он и кад су рекли: могао би бити један од синова нашег покојног кума Илије, на то стаде грохотом плакати и сузе ронити.

Кад је вечера била већ готова, зовне га кнез да изађе ватри вечерати. Он изађе и тек при вечери упитају га: „Заклињемо те сви Богом живим кажи нам ко си ти и чији си и одакле си и куда идеш? Да нијеси ти можда један од синова нашег покојног кума Илије Богдановића?” Он им одговори: „Ја сам Саво син Илијин”, на које се изнова стану укућани ш њиме љубити и грлити, па и плакати. То чује његова по оцу тетка, да је дошао Саво кући, која одма поити њему и ту се ш њим састане.

Сјутрадан замоли Саво кнеза да му покаже ће му је очева кућа и грунат, на које му кнез одговори: „Мој синко, ни за кућу ни за грунат већ се не зна. И кућу и грунат твога оца остали су Богдановићи заузели и присвојили и тако га држе, а вас браћу свак овдје већ за мртве држи и сматра, или макар за изгубљене.”

Кнез одведе Саву на очевину, али већ и сам кнез није знао ће му је кућа била. Саво се сиромашно на пустиловини сит наплака и све вријеме до свог рукоположења пребивао је код тога кнеза Наранчића.

Саво је сваке недеље и празника одлазио у цркву, али нигде се није горе пјевницама провирао него је увијек посљедње мјесто од људи у цркви заузимао. Народ вребачки уопће почео је био већ

говорити: „Из овога Саве сина Илијина нема баш ништа, прошао сав свијет и ништа не зна.”

Дошавши Јакшић за владику у Медак, отиде му Саво на поклон. Владика му обећа да ће га на вребачку парохију рукоположити и рече му: „Ја ћу у недјељу тамо доћи цркви и служићу”...

Дошавши недјеља, дође Јакшић у Вребац и рекне Сави: „Саво! Данас ми одпјевај свету литургију по росиски, почем одавно росијског пјенија нијесам чуо.” Саво тек онда први пут ступи за пијевницу и нађе правило за свету литургију.

Саво кад је у пијевницу ступио, почну се ђаци манастирски мутити и викати и тужити на њ мјесном духовнику: оче духовниче, ево видите гдје нам је дошао овај Саво сметати за пијевницом, не да нам књиге и све нам је већ помрсио што сте нам ви за службу нашли. Духовник рече Сави: „Мани се Саво, не сметај ђацима, та кад нијеси никад био за пијевницом од користи, не буди ни од пакости, пушти ђаке на миру!” На то му Саво одговори: „Оче духовниче, имаш тамо свој олтар и пази у њ, а моје су данас пијевнице”. Саво тај дан на велико чудо и удивљење свога народа одпјева литургију по росијском начину. Владика тога дана по отпусту литургије рече народу вребачком између осталог: „Драги моји! Овај Саво, ово је ваше дијете, ви сте га забацили, да је Бог дао да је мени у глави што је њему”. И тако се тај дан заврши по Саву права свечаност.

Владика Јакшић после овога сам ожени Саву из куће Граовчеве са ђевојком Стојом, рукоположи га у Метку и даде му синђелију на прву вребачку парохију.”

Владика ГенADIје Димовић произвео је Саву за протопрезвитера личког и 1. јула 1795. дао му на тај протопрезвитерат синђелију.

Живот овог познатог вребачког свештеника угасио се једног дана између фебруара и октобра 1797. године.

По изводима из матичних књига, покојни Саво имао је петоро деце; синове Данила, Атанасију, Драгослава и Владислава као близанце и кћер Стефанију. Међутим, старији људи кажу да је Саво имао шест синова и једну кћер, јер Никола, Теофил и Максим нису били заведени у матичну књигу рођених.

Савин син Атанасије рођен је 18. јануара 1758. Венчао се са Симеоном, кћерком свештеника Милојевића из Могорића. За ђакона је био рукоположен 14. маја 1788, а за презвитера 8. новембра исте године. Синђелију на вребачку парохију примио је 10. октобра 1797. од митрополита Стефана Стратимировића.

Атанасије и Симеона донели су на свет синове Георгија, Михајила, Саву и Тому, затим кћерке Јовану, Марију и Ану.

Георгије је био први син попа Атанасија. Рођен је 12. јула 1793. године, а ожењен девојком Јањом из куће Мандарића. Нема података када је рукоположен за свештеника, али се зна да је једно време био администратор парохије у Сењу. Синђелију на вребачку парохију примио је још за живота оца Атанасија 23. јуна 1832. од владике Мушицког. Умро је млад, кад је имао 47 година, 4. јануара 1840. године.

Георгије је имао десеторо деце: синове Стефана, Тому, Симеона, Луку, Петра, поново Симеона, Алексија и Данила, затим кћери Василију и Марту.

Лука је пето по реду дете свештеника Георгија. Рођен је 17. октобра 1819. Завршио је гимназију у Госпићу (Oberschule) и богословију у Плашком. Оженио се Симеоном, кћерком проте Илије Милојевића из Могорића. Рукоположен је за протопрезвитера 23. априла 1842. године од стране Евгенија Јовановића, епископа Владичанства. Лука је био постављен за капелана филијалне цркве у Штикади, а октобра 1846. бива премештен за администратора парохије у Госпићу. Синђелију на парохију у Мутилићу примио је 13. децембра 1848, а 1. децембра наредне године на парохију острвичку, док синђелију на вребачку парохију узима 6. јуна 1864. Исте године одликован је црвеним појасом и именован за члана конзисторије. Лука је умро 10. марта 1877. године од запаљења плућа и сахрањен је у гробници свога оца, деде и прадеде при парохијалној цркви у Врепцу.

Поп Лука и попадија Симеона донели су на свет 15 деце: синове Јована, Георгија, Илију, Исака, Стефана, Павла, опет Георгија, Луку и Атанасија, затим кћери Ану, Софију, Драгињу, опет Софију, Симеону и опет Драгињу. Како се види, родитељи су након смрти новој принови давали име умрлог детета.

Илија је рођен 31. августа 1846. у Штикади. У Госпићу је завршио гимназију и бавио се трговином у Врепцу. Године 1880. прелази у Сански мост, а одатле у Врање где се запошљава код монопола дувана. Умро је 7. октобра 1902.

Исак је рођен у Госпићу 21. јануара 1848. И он је завршио госпићку гимназију, а богословију у Плашком. Рукоположен је за ђакона 25. априла 1874. а два дана касније за презвитера у Доњим Карловцима од стране митрополита Никанора Грујића. Умро је као вребачки капелан 1. априла 1875. године.

Георгије је рођен 10. маја 1856. у Мутилићу, а нижу реалку завршио је у Госпићу. Запослио се код Брзојавног и поштанског равнатељства у Загребу, одакле 3. јула 1876. одлази у Србију у српско-турски рат. Доспео је до чина потпуковника и одликован са осам ордена. Иако се две пута женио, није имао деце.

Атанасије је рођен 25. септембра 1850. године у Врепцу. И он је завршио нижу реалку у Госпићу, а вишу у Загребу, одакле одлази за Србију. Успео је да дође до положаја управника фабрике цигарет-папира, затим сарадника *Трговачког гласника* и секретара Српског трговачког удружења. Одликован је са два ордена. Умро је 8. септембра 1899. године на клиници у Бечу.

Јован је био први син пароха Луке. Рођен је 23. септембра 1842. у Штикади. Основну школу похађао је на Удбини, а гимназију и војно-математичко училиште у Госпићу, затим 1866. богословију у Плашком. Јован је био свештеник у Дивоселу. Важио је за једног од веома образованих и способних свештеника. Написао је *Летопис Дивосела*, који је представљао вредан извор за прошлост парохије, а нарочито после ратова са Турцима. Умро је 1921. године у Дивоселу. Јован и Исак Богдановић имали су по осморо деце.

Вребачка, као и многе друге православне цркве у Лици, била је на удару политике католичке јерархије и Хрватског сабора, која је легално спровођена кроз органе власти. Поменимо само акт варваризма из I светског рата, када су аустријске власти скинуле велико звоно са вребачке цркве и дале да се претопи за израду артиљеријске муниције која се користила у рату са Србијом. А преостала два звона су демонтирале и пренеле у католичку цркву у Рибнику. Тек по завршетку рата оба ова звона су враћена на то-рањ вребачке цркве.

Уз помоћ мештана и прилога исељених Врепчана у Америку и Канаду купљена су 1931. године нова звона и она су се оглашавала све до првих дана II светског рата. Звона су упозоравала народ на опасност од покрета хрватских усташа који су масовно полазили у покољ српског народа. Услед тога црква је постајала и мета њихове артиљерије и авијације. За време напада који је извршен 2. марта 1943. на Вребац, Италијани и усташе, са великим бројем сеоских кућа, запалише и вребачку цркву.

Зидине ове богомоље Врепчани су уклонили после завршетка рата јер, под утицајем комунистичке идеологије за време рата, мало су марили за цркву и религију. Брижљиво клесани камен пребачен је на кућиште Павичића и уграђен у задружну шталу. Лим

од крова народ је искористио за покривање кућа и других објеката, док је мало звоно служило за оглашавања почетка и завршетка радова у задрузи. Средње звоно се разбило при рушењу зидова цркве, а велико су изгледа однели неки сељани и продали на отпаду.

На месту вребачке цркве направљен је сливник за акумулацију кишнице за штерну која се налазила уз улаз на Градину.

Школа

Зграда вребачке школе налази се у центру насеља, одакле путеви воде ка Метку, Могорићу и Госпићу. Као што је познато, Личка регимента имала је само једну српску школу, ону у Метку. Пошто је долазак ученика из удаљенијих села у Медак био отежан, размишљало се и о отварању још једне школе у Врепцу. Прота лички је још 1796. издејствовао одобрење владике за њено отварање. Свештеници села Медачког поља више пута су разматрали то питање и најзад 1804. закључили да се школа отвори у Врепцу и да се за учитеља постави Илија Милојевић, протин унук, а зет попа Георгија Богдановића. Изгледа да је школа била смештена у неком од војних објеката који су коришћени за потребе граничарске службе. У почетку школа је имала само једну учионицу и учитељски стан. Али, услед све већег прилива ђака, којих је 1905. било 472, она је између 1905. и 1908. године била проширена за још једну учионицу, са споредним просторијама. Према подацима прикупљеним у Врепцу, у школи су од њеног оснивања до I светског рата (1914) радили следећи учитељи:

- Илија Милојевић, из Могорића
- Раде Суша, из Штикаде
- Никола Иванчевић, из Почитеља
- Васко Наранчић, из Врепца
- Глумичић (име непознато).

Ово су учитељи који су били намештени у школи за време Аустроугарске, док су за време Краљевине Југославије у њој учитељовали:

— Душан Попара,	— Драгиња Дошен,
— Катица Пејиновић,	— Јелена Витас-Узелац,

— Богдан Поткоњак,
— Недељко Рајчевић,
— Никола Омчикус,
— Јанко Покрајац,
— Милан Алексић,
— Јанко Мандић,
— Марко Почуча,

— Љубица Јузбашић,
— Смиља Наранчић,
— Никола Рабатић,
— Милка Вукелић,
— Марица Папеш,
— Богдан Покрајац и
— Марко Мандарић.

У току Народноослободилачког рата 1941—1945. године вребачку децу су учили: Савка и Богдан Вујиновић из Дивосела, Симо и Мира Радаковић из Могорића, Душанка Кокот и Васо Цетина из Врепца, као и Марија Граовац такође из Врепца.

Завође

Југоисточно од Врепца лежи заселак Завође. Изгледа да је добио име зато што се његове куће налазе иза воде, Јадове. Куће су му разбацане по брежуљкастом терену, у окуци Јадове. Ту се највише уздижу Одор (651) и Тодорић главица, око које су Тодорићи подигли своје домове. Западније одатле према Јадови налазе се Граовци; око Маркусова вршчића живе Његомири, којих има и испод Јеркове главице. Јужније одавде је Шакићева главица са неколико домаћинстава истог имена. На западном делу Завођа, уз Вребац, стоје Басићев кук и Ђурчићево брдо. Ту живе Новаковићи, Узелци и Ђурчићи, а на десној страни Јадове испод саме Павловачке косе, стекло се пар кућа породица Мишчевић.

Вребачки Павловац

Испод Павловачке косе, југоисточно од засеока Завођа, са обе стране Јадове, простире се Вребачки Павловац. Предање каже да је на Шупљари седео турски бег Павловић, па се претпоставља да је тај крај по њему могао добити своје име. Освајањем Лике 1527. године турска војска је запосела утврђење на Шупљари, па је и оно ушло у списак турских градова из 1577. које су запосели Турци.

Шупљара, коју народ зове и „Шупљача”, представља највеће узвишење у Павловцу. При врху је шупље, зато га је од и назвао шупљачом. Око ње се развило насеље Басарића, Стоисављевића.

Кричковића, Бурсаћа и Маљковића. Ту је и сеоско гробље Врбица. Идући одатле ка северозападу среће се Кораћева главица (657), уз коју су куће подигли Кораћи. Мало даље је Томашева главица, где живе Томаши. Ту је некад била црква Св. Николе и још се могу видети остаци већег објекта који потиче из давних времена, а Павловчани га зову Кулина. Крај пута, у правцу Завођа, поређане су куће Новаковића, Зороја и Граховаца. Прелазећи Јадову стиже се до засеока Селиште које се утнело испод саме Опљанице.

У Павловцу је 1933. године отворена основна школа и изграђена месна штерна. Тиме је ђацима овог вребачког засеока омогућено да се школују у непосредној близини својих домова. Оба објекта подигнута су залагањем Исе Богдановића, посланика за вребачко подручје.

Насељавање Срба

Турци су ради ојачања личке пограничне зоне у тај простор довели своје поданике влашке сточаре и муслимане из Босне. Ове прве населили су уз саму границу, а муслимане по градовима и околини где је било бољег земљишта. Влашки сточари су у ствари били Срби и називани су разним именима. Насељавање је обављено за владавине босанског паше Ферхада Соколовића, који је 1577. године ревидирао 20 постојећих утврђења по Лици и у њих довео своје посаде. Познато је да су Турци преузели утврђене градове у Острвици, Барлетима, Врепцу, Павловцу, Могорићу, Метку, Почитељу, Билају, Рибнику и другим местима Личког поља. Према томе, они су тада довели Србе и у Вребац. Та популација доселила се са бројном стоком ситног и крупног зуба и ради проширења пашњачких површина немилосрдно је крчила шуме и шипражје, па су се тако образовале простране крчевине по ивицама поља и обронцима Средогорја.

Између 1576. и 1586. године Турци су поново доводили рају на запоседнути део Лике и Крбаве, па није искључено и њено довођење на вребачко подручје, јер су се ту налазиле две јаке тврђаве (на Стражбеници и Градини) са сталним војничким посадама.

Нема података о животу насељених Срба у то доба. Али, зна се, међутим, да је аустријски генерал Херберштајн (Herberstein), упадајући у Лику 1684. године напао Турке у Врепцу и одвео доста људи и стоке. Међу заробљеницима било је и Срба. Жесток напад на Вребац извршио је годину дана касније и Стојан Јанко-

вић са својим ускоцима из Далмације. Порушио је већи део насеља и одвео у Равне котаре велик број Срба и муслимана. Један део тих Срба населио се по северној Далмацији, неки су помрли од глади, а већина преосталих поново се населила по Лици после њеног ослобођења 1689. године.

Упади аустријских граничара и млетачких ускока у Лику вршени су са циљем да се ослаби турски војни потенцијал у живој сили и материјалним добрима и тиме појача безбедност аустријског и млетачког пограничног простора.

После 1689. године Лика је остала претежно пуста, па ју је требало поново настанити и оспособити за одбрану од Турака јер се опет нашла на граници две царевине, али овога пута са аустријске стране. Насељавање Срба у Личком пољу и Врепцу обавио је крајишки апарат између 1689. и 1692. године, за време владавине цара Леополда II. На вребачко подручје насељени су Срби из предела Оточца и Бриња. Други, мањи број дошао је из северне Далмације и неколико породица од Грахова и долине Унца.

Према С. Павичићу, са подручја Оточца и Бриња у Вребац су се доселили: Бобићи, Богдановићи, Божићи, Грубићи, Крајновићи, Мандићи, Мишчевићи, Наранчићи, Ракићи, Споисављевићи, Шакићи и Узелци, а са друга два подручја дошли су: Цетине, Црнокраци, Драгосавци, Граховци, Клековићи, Кокоти, Мандарићи, Милекићи, Новковићи, Његомири, Поповићи, Сунајци, Тодорићи, Томаши, Вуковићи, Зелентуровићи и Зороје.¹

После ослобођења од Турака Лика је у верском погледу ушла у састав Сењске бискупије. Бискуп Себастијан Главинић обишао је 1696. године припојено подручје и обавио попис становништва. Тада су први пут обелодањени писани подаци о Србима у Лици. Дакле, према Главинићевом попису, у Врепцу је тада било 40 српских породица. Куће су се налазиле расејане око старог утврђења на Стражбеници.

У попису који су извршиле крајишке власти 1701. године спомиње се и Павловац. Он је, међутим, насељен нешто касније. Тим пописом у Врепцу су евидентирана 54 домаћинства са 488 чељади.

У попису вребачке популације из 1712. године засеоци нису посебно исказивани. Изнети су подаци о домаћинствима са и без земље, о величини додељених земљишних поседа, броју жена и деце и војних обвезника. Из изнетих података види се да су 44 до-

¹ С. Павичић, *исто*, стр. 215, 216.

маћинства поседовала земљу, а 20 су били беземљаши. Власници земље располагали су са 454 парцеле, површине од 13.019 ланаца. У то време у Врепцу је живело 746 људи; међу њима је било 177 који су као граничари били под оружјем.

Беземљашке породице убрзо су се одселиле у друге крајеве Лике. Не зна се тачно откуд су дошле и куда су отишле из Врепца.

Прилажемо фотокопију пописних листа из 1712. године уз непотпун превод, јер су пописивачи били Немци и податке су бележили онако како су их Врепчани изговарали.

Conscriptio		Година 1712. године		Редни	
Terrenorum et Rominum in Rebat					
Por Kulav Radošau Moranjich in 14 örfenn	„545“	5“	6“	11	
Knes Nicola Mandalich in 14 örfenn	„553“	3“	16“	19.	
Thoma Dragošau in 13 örfenn	„552“	5“	15“	20	
Mitar Mandalich in 12 örfenn	„551“	3“	12“	15.	
Petko Vu Kouich in 7 örfenn	„151“	4“	2“	7.	
ostja Todorich in 5 örfenn	„149“	3“	8“	9	
Dragich Kou Kouich in 10 örfenn	„410“	4“	22“	26	
Radošau Kou Kouich in 13 örfenn	„285“	2“	11“	15.	
Joua Bofšich in 13 örfenn	„325“	2“	18“	21	
Joua Kraikouich in 7 örfenn	„136“	6“	10“	16.	
Basco Miššeuich in 15 örfenn	„400“	7“	22“	29	
Merko Ra Kich in 13 örfenn	„326“	4“	10“	14.	
Vu Kadin Kokotauich in 12 örfenn	„287“	6“	13“	19.	
Gawilo Milechich in 10 örfenn	„267“	2“	10“	12	
Jelis Bogdanouich in 10 örfenn	„277“	4“	19“	23.	
Vucich Grahouač in 12 örfenn	„377“	4“	21“	25.	
glav Jouo Borakich in 13 örfenn	„610“	5“	21“	26.	
Danija Kraikouač in 12 örfenn	„514“	7“	15“	22	
Janko Kraikouač in 10 örfenn	„186“	2“	9“	11	
Joua Mandalich in 9 örfenn	„290“	2“	10“	12	
Nikol Kouač in 10 örfenn	„323“	3“	5“	8.	
Gejo Cuvicich in 11 örfenn	„283“	3“	10“	10	
		„7249“ 85“ 286“ 571			

Попис земљишних поседа и људи Врепца из 1712. године

Salus

Summa

Velisau Lankiškis ni 9 östfenn	288	2	6	8
Miliuk grubik ni 10 östfenn	278	5	10	15
Varko Curfiguk ni 10 östfenn	285	5	16	21
Varko Cerno Krak ni 11 östfenn	300	4	17	21
Cuo Domafet ni 10 östfenn	347	4	9	12
Lu Ka Sunai Kouuk ni 11 östfenn	300	7	22	30
Stiffen Staisailenik ni 10 östfenn	276	4	12	16
Janko Krainouik ni 5 östfenn	153	3	6	9
Juro Kerbulouik ni 9 östfenn	159	2	4	6
Muka Vtelac ni 11 östfenn	290	4	13	17
Janko Vtelac ni 11 östfenn	287	2	11	13
Padoiza Negomir ni 11 östfenn	290	4	15	19
Vuleta Pachouik ni 6 östfenn	151	5	17	18
Mileta Dragosauik ni 9 östfenn	280	6	17	23
Sobrouoi Dobuk ni 9 östfenn	270	2	10	12
Kadoz Gelenkurouk ni 10 östfenn	258	6	16	22
Milof La Kik ni 10 östfenn	275	2	10	12
Marko Tomas ni 10 östfenn	278	4	14	18
Jelca Goroieuk ni 11 östfenn	280	7	13	20
Kufo Khie Kouik ni 12 östfenn	359	8	23	33
Male Cehia ni 14 östfenn	271	6	23	29
Summa Salus	5770	92	283	375
	7249	85	286	371
	13019	177	569	746

Conscriptio

Hoff. civ. 3
Zürich, 1850

Florum qui current herens in Rebag

Vu K Garzeich.	1	2	4
Cuo Koux h.	1	1	3
Karun Ko Lomseuich.	1	2	3
Mate Pifsch.	1	3	3
Kadofoau Diklich.	1	3	3
Todor Lu Kif.	1	3	7
Jane Boreuich.	1	4	2
Kadafsin Berouich.	1	1	2
Nikailo Melafseuich.	1	1	2
Kadofbau Dobratich.	1	3	2
Nakad in Gladif.	1	3	6
Jouan Dobraieuf.	1	1	2
Jure Kernet.	1	2	6
Kadola Pau Kouich.	1	1	4
Muro Babuich.	1	2	2
Jauisa Vu Kouich.	1	1	5
Petar Vrana K.	1	1	7
Luka Matefouich.	1	1	4
Mate Qua Lik.	1	1	4
Jouan Krauouich.	1	1	4

Summa .. 13019 377 569 441
Summa: cum 13019 214 441 185

Превод

КРАЛИШКИ ПОПИС

земљишних поседа и становништва Врепца из 1712. године

Функција и звање	Име и презиме старешине породице	Бр. парцеле	Повр- шина у ланцима	Чл. пород. за оружје	Број жена и деце	Укупно
Зап. страже	Радослав Наранчић	14	545	5	6	11
Кнез	Никола Мандарић	14	353	3	16	19
	Тома Драгосавац	13	532	5	15	20
	Митар Наранчић	12	351	3	12	15
	Петко Вуковић	7	151	4	3	7
	Остоја Тодорић	5	149	1	8	9
	Драгић Новковић	10	410	4	22	26
	Радосав Новковић	13	285	2	11	13
	Јован Божић	15	325	3	18	21
	Сава Крајновић	7	136	6	10	16
	Бошко Мишчевић	15	400	7	22	29
	Марко Ракић	13	336	4	10	14
	Вукадин Кокотовић	12	287	6	13	19
	Гаврило Милекић	10	267	2	10	12
	Илија Богдановић	10	277	4	19	23
	Вучић Граховац	12	377	4	21	25
	Јово Поповић	13	610	5	21	26
	Даниша Крајновић	12	374	7	15	22
	Јанко Крајновић	10	186	2	9	11
	Сава Мандић	9	290	2	10	12
	Витас Кораћ	10	325	3	5	8
Поп	Гајо Ђурчић	11	283	3	10	13
			7.249	85	286	371
	Велисав Павичић	9	280	2	6	8
	Милић Грубић	10	278	5	10	15
	Вуко Ђурчић	10	288	5	16	21
	Вујица Црнокрак	11	300	4	17	21
	Којо Домазет	10	347	4	9	13
	Лука Сунајко	11	300	7	23	30
	Трифун Стоисављевић	10	276	4	12	16
	Јанко Крајновић	5	135	3	6	9
	Ђуро Кршуловић	9	159	2	4	6
	Мијат Узелац	11	290	4	13	17
	Јанко Узелац	11	287	2	11	13

Радојица Његомир	11	290	4	15	19
Вулета Рајичевић	6	151	5	13	18
Милета Драгосавац	9	280	6	17	23
Добривоје Бабић	9	270	2	10	12
Радосл Зелентуровић	10	358	6	16	22
Милош Шакић	10	275	2	10	12
Марко Томаш	10	278	4	14	18
Илија Зороја	11	280	7	13	20
Вујица Клековић	12	359	8	25	33
Мате Цетина	14	271	6	23	29
		5.740	92	283	375
Вук Ђуричић			2	4	6
Којо Новковић			1	3	4
Маринко Домазевић			2	3	5
Мате Пиршић			3	3	6
Радослав Диклић			3	3	6
Тодор Дукић			3	7	10
Јуре Борчић			4	2	6
Радосин Пејиновић			1	2	3
Михаило Милашевић			1	2	3
Радосав Добретић			3	2	5
Вукадин Сладић			3	3	6
Јован Добријевић			1	2	3
Јуре Хрват			2	6	8
Радота Павковић			1	4	5
Марко Бабић			2	2	4
Јаниша Вуковић			1	5	6
Петар Вранак			1	7	8
Лука Матесковић			1	4	5
Мате Лукшић			1	4	5
Јован Мраовић			1	4	5
Укупно:		13.019	177	569	746

Према крајишком попису обављеном 1768. године у Врепцу је било 69, Павловцу 23 и у Завођу 14 кућа, што је укупно чинило 106 српских домаћинстава.

А како пише Ф. Ј. Фрас, у Врепцу је 1835. године била 91 кућа са 821 становником, у Павловцу 35 са 353 становника и у Завођу 22 куће са 239 становника.² Вребац је тада сматран једним од значајнијих места и у њему је било седиште потпоручничке краји-

² Ф. Ј. Фрас, *истио*, стр. 152 и 153.

шке станице и подручног магацина из кога се народ снабдевао намирницама и другим предметима (провизација), посебно у неродним годинама.

Даље кретање вребачког становништва

Ако се прелиста Коренчићева књига *Насеља и становништво СРХ 1857—1971* добиће се следећа слика о даљем кретању вребачког становништва:

Насеља	Становништво у години					
	1857	1869	1880	1890	1900	1910
Вребац	911	1013	1007	1187	1271	1084
Рудежи	—	—	—	—	19	61
Завође	264	274	276	327	349	318
Мишчевићи	—	—	—	—	25	18
Павловац	362	350	400	473	515	514
Селиште Вребачко	—	—	—	—	13	13
ВРЕБАЦ укупно:	1537	1637	1683	1977	2193	2008

А према пописима обављеним након изласка подручја Лике из састава Аустроугарске монархије, становништво Врепца бивало је све мање и мање. Његово кретање приказује ниже наведена табела:

Насеља	Године пописа					
	1921	1931	1948	1953	1961	1971
Вребац	1051	1048	638	573	512	433
Рудежи	33	38	28	25	21	15
Завође	345	281	138	88	110	85
Мишчевићи	20	23	18	12	10	8
Павловац	535	481	361	295	269	204
Селиште Вребачко	27	27	24	17	15	—
ВРЕБАЦ укупно:	2011	1898	1207	1010	936	745

Како се види, вребачка популација је од 1921. до 1971. године, за пола века, опала за 1266 житеља, за скоро три пута. Она је 1971. бројила исто онолико колико и 1712. године, након задњег насељавања Врепца Србима. Ако се депопулација настави досадашњим темпом, а он бива све бржи, није далеко дан када више неће бити Срба у Врепцу, а то је интенција власти у Загребу која води политику етничког чишћења Срба из Хрватске.